

gennem stadig gentagne, parallelle forløb dog så hårdt på læserens op-lagthed, at en væsentlig nedkortning havde været en forbedring.

Henning Poulsen

Christian Tortzen: Gilleleje oktober 1943 – under jødernes flugt for nazismen. (Fremad 1970). 265 s.

En tragisk begivenhed er udgangspunktet for Chr. Tortzens lokalstudie. Natten mellem den 6. og 7. oktober 1943 blev omkring 100 flygtende jøder taget under en tysk razzia i Gilleleje, de fleste i skjul på kirkeloftet, hvor de ventede på overfart til Sverige. Det var det eneste omfattende uheld, der ramte den som helhed heldigt gennemførte flygtningetransport over sundet. Tortzen uddyber baggrunden gennem en samlet belysning af flygtningeruten fra det nordsjællandske fiskerleje til Höganäs ved Kullen.

Mens denne fremstilling i hovedsagen kun følger detaljer til lokal- og modstandslitteraturen, må bogens 2. del tiltrække sig en bredere historisk interesse. Her er nemlig samlet det komplette kildemateriale spændende fra Gribskovbanens passagerregnskaber, hvor flygtningestrømmen viser et markant udslag, over sognepræstens patetiske indførsel i kirkebogen til eftertidens mangfoldige og rigt facetterede opfattelser, repræsenteret i foredrag og artikler samt endelig gennem Tortzens egen og hans elevs systematiske indsamling af beretninger. Det er første gang et sådant historisk beretningsmateriale om besættelsesårene er offentliggjort, og det er især interessant, fordi det illustrerer, hvordan det enkelte øjenvidnes skildring kun er en subjektiv opfattelse af en helhed, hvori det sete blandes med

og præges af det usete, som skal fortolke og forklare det samlede forløb. Når et skib er afgået med halv last, og man har set en ukendt mand holde nogle jøder tilbage (som senere bliver taget af gestapo), så bliver denne mand med ubønhørlig logik til en tysk stikker, selv om det i virkeligheden var turens organisator, der drog omsorg for, at de rette kom om bord. På den anden side træder beretningernes mangfoldighed af subjektive billeder frem som det egnede kilde-materiale, frem for de mere ambitiøse forsøg på »objektiv« historisk fremstilling, som også findes i materialet. Der er mange små tankevækkende godbidder at hente til undervisningen i kildekritik.

Henning Poulsen

Jan Hjarnø: Fremmedarbejdere; en etnologisk undersøgelse af arbejdskrafteksportens virkninger i Tyrkiet. (Nationalmuseet, 1971). 76 s.

Karakteristisk for meget af det arbejde, der er udført i forbindelse med de foregående års pludselige og forholdsvis stærke tilgang af fremmedarbejdere, har det været, at det har bygget på mangelfuldt kendskab til de fremmedes sociale og kulturelle baggrund. Derfor må man hilse nærværende lille bog velkommen. Den er udarbejdet af Jan Hjarnø, der selv har været fremmedarbejder i New Zealand, for Etnografisk Samling. Hjarnø har valgt kurdlandsbyen Kusca som undersøgelsesområde. Denne landsby er velegnet, for det første fordi Tyrkiet har været den største leverandør af arbejdskraft til Danmark, for det andet fordi en meget stor del af landsbyens mandlige befolkning arbejder i Danmark.

Bogens indhold er bygget op over